

Civil társadalom, közösségépítés, helyi cselekvés a sportban

A sportegyesületek szervezeti jellemzői és a helyi önkormányzatokkal való kapcsolata

PhD. tézisek

Készítette: Bukta Zsuzsanna

Témavezető:
Dr. Striker Sándor

A BÍRÁLÓ BIZOTTSÁG TAGJAI:

Elnök: Dr. Habil. Szaboles Éva egyetemi tanár ELTE PPK
Belső bíráló: dr. Székely Mózes tudományos főmunkatárs, ELTE PPK
Külső bíráló: dr. Sebestény István KSH vezető főtanácsos
Titkár: dr. Arapovics Mária egyetemi adjunktus, ELTE PPK
Tag: dr. Habil. Szabó Attila egyetemi docens, ELTE PPK
Tag: dr. Bakonyi Tibor egyetemi docens, Zsigmond Király Főiskola
Tag: dr. Hédi Csaba adjunktus, Nyíregyházi Főiskola

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Neveléstudományi Doktori Iskola, Andragógia Program

Budapest

2014.

1. A témaválasztás indoklása

A civil társadalom, azaz az önkéntes tevékenységen, önkéntes tagságon alapuló szervezetek alkotta szektor a fejlett, demokratikus társadalmak terméke. Természetes tehát, hogy a szektor kutatásával foglalkozó szociológusok elsősorban az utóbbi évtizedek során mélyedtek el a szektor kialakulásának, szerkezetének, a társadalomban betöltött szerepének vizsgálatában. Ennél is természetesebb, hogy megkülönböztetett figyelem övezte a volt szocialista országokban – köztük Magyarországon – a szektor újjászületését az 1989-es rendszerváltást követően.

A sport sajátos helyet foglal el a civil szervezetek között. Társadalmi hasznát tekintve a közgondolkodásban alacsonyabb presztízzsel bír, mint a szféra más szereplői, a szervezetek számát tekintve azonban a legnagyobb csoportot alkotja. Abban is élesen elkülönül más társadalmi szervezetektől, hogy a rendszerváltás után nem a semmiből keletkezett, hanem egy átalakulási folyamaton ment keresztül. Ugyanakkor a jelentős számú sportklub jó terepe a helyi közösségek kialakításának, az önkéntes tevékenység gyakorlásának és ezáltal nagy szerepe lehet az egyén társas kompetenciáinak fejlesztésében.

A civil társadalom kialakulásának, fejlődésének, életképességének talán legfontosabb tényezője a civil szektor és az állami, illetve az önkormányzati szektor viszonya, elsősorban a jogi szabályozás, a finanszírozás tekintetében. A civil szféra a szocializmus örökségeként Magyarországon sokkal jobban kötődik az állami szervekhez, mint például a nyugati demokráciákban vagy az Egyesült Államokban.

Az állam és a civil sportszféra közötti kapcsolat vizsgálatát tovább bonyolítja, hogy mindeközben az állam szerepe, valamint az állami finanszírozás is nagy átalakuláson ment keresztül. A központi állami támogatás és kontroll nagymértékben csökkent, miközben a helyi önkormányzatok szerepe megnőtt, olyannyira, hogy mára a sport legnagyobb támogatóivá léptek elő.

Mindezen kérdések együttesen még összetettebb problémákat vetnek fel, mint külön-külön, s az a tény, hogy a sport civil szférájának összetételéről, fejlődéséről eddig csak részleges vizsgálatok születtek, és az ide vonatkozó statisztikák is pontatlanok, rendkívül időszerűvé teszi a kérdéskör vizsgálatát. A civil sportszféra helyzetét lehetetlen az államhoz fűződő viszonyától függetlenül vizsgálni, hiszen létét, fejlődését ez a viszony alapvetően meghatározza.

2. Kutatási célok

A disszertáció témája az önkormányzatok és a civil szervezetek kapcsolata a sportban. Az empirikus kutatást kiegészíti a magyar sport civil szférájának átfogó elemzése, a teljes magyar civil szférán belül elfoglalt helye, a szektorban zajló tendenciák összehasonlítása a sportban zajló tendenciákkal. Emellett az önkormányzatok sportpolitikájának, sportéletének bemutatása és elemzése is a disszertáció kiemelt célkitűzése.

Az értekezés célja a sport civil szektorának, illetve az önkormányzati sportpolitikának az átfogó elemzése, valamint az önkormányzatok és a sportegyesületek kapcsolatának, együttműködésének vizsgálata.

A sport civil szférájának részletes feltérképezése elsősorban az alábbi kérdéskörökre koncentrálni:

- a civil sportszektor szerepének meghatározása a társadalomban
- a sport civil szektorának mérete és szerkezete
- a szervezetek fajtái és főbb tulajdonságai, a sportszervezetek foglalkoztatási mutatói és bevételi szerkezetük
- a helyi önkormányzatok sporttal kapcsolatos feladatai és sportpolitikája

Az önkormányzatok és a sportegyesületek kapcsolatának empirikus felmérésen alapuló vizsgálatának célja, hogy választ kapjon az alábbi négy kérdésre:

1. Milyen szerepet töltenek be a sport civil szervezetei egy település társadalmi életében?
2. Mennyire befolyásolja az önkormányzat sporttal kapcsolatos politikája a sport és a sport civil szervezeteinek a település társadalmi életében betöltött szerepét?
3. Mekkora szerepet játszik egy sportegyesület tevékenységében az önkormányzat?
4. Tudnak-e a sportszervezetek civil érdekérvényesítő partnerei lenni az önkormányzatnak?

3. Hipotézisek

1. A sport egy település lakosságának életében fontos integráló szerepet tölt be, a település és lakossága identitásának megteremtésében kulcsszereplő. A sportszervezeteknek általában nagyobb a lakosságot bevonó képessége, mint a más területeken tevékenykedő civil

szervezeteknek. Ennek ellenére a sportegyesületek nagy része nem tud megfelelni annak az igénynek, amely a lakosság részéről a sportolás iránt jelentkezne.

2. Az önkormányzat sporttal kapcsolatos politikája döntően befolyásolja a civil sportszervezetek tevékenységét ezen a területen. Ugyanakkor, ha az önkormányzat saját intézményén belül lép fel sporttevékenység-szervezőként, az gyengíti, „lustítja” a sportszervezeteket.

3. Az önkormányzati támogatás mértéke döntően befolyásolja a sportegyesületek nagy részének tevékenységét. A sportegyesületek költségvetésében azonban növekvő szerepet játszanak a saját és a szponzori bevételek.

4. Az önkormányzati döntés-előkészítésben való civil részvétel a sportban természetessé vált, az együttműködés szükségességét mindkét fél fontosnak tartja. Némi kölcsönös bizalmatlanság és a két szféra egymásrautaltsága jellemző. A kapcsolatok, személyes döntések, a lobbitevékenység még mindig túl nagy szerepet játszik a döntéshozatalban.

4. Kutatási módszerek

A kutatás elsősorban reprezentatív mintán végzett kérdőíves felmérésre támaszkodik. A kérdőívek vegyesen zárt és nyílt kérdéseket tartalmaztak, valamint attitűd vizsgáló, véleményeket mérő kérdéseket, melyek kumulatív skála használatával kerületek értékelésre. A kérdőívek mellett interjúkat, valamint dokumentumelemzést (főként a KSH nonprofit statisztikai kiadványait, önkormányzati sportkonceptiókat, sportrendeleteket, önkormányzati statisztikákat) használtam módszerként. Az interjúk elsősorban önkormányzati sportvezetőkkel, valamint sportegyesületi vezetőkkel folytak, több esetben történt kerekasztal-beszélgetés több résztvevővel, mindkét vizsgált csoportból.

Az empirikus kutatás egyik kulcsfontosságú tényezője, hogy párhuzamos felmérés készült az önkormányzatokról és a sportegyesületekről, több kérdés esetében egymással összefüggő, összehasonlítható változókkal.

A kutatási eredmények mérésére használt indikátorok a következők:

A sportegyesületek szerepe a település társadalmi életében

- a sportegyesületek száma a településen, arányuk a lakossághoz képest
- a sportegyesületek aránya a település összes civil szervezetéhez képest

- a sportegyesület tagsága, igazolt versenyzőik, a tagság életkori megoszlása
- a sportegyesületek önkéntes segítői, foglalkoztatottjai
- a sportegyesület tevékenysége, a sportágak, szakosztályok száma és jellege
- a sportegyesület versenysportjának szintje, utánpótlás-nevelési aktivitása
- a lakosság bekapcsolódásának szintje a sportegyesület egyéb társadalmi tevékenysége
- a sportegyesület szponzorainak száma és jellemzői
- a sportegyesület sportszövetségi, egyéb civil szervezeti tagsága

Az önkormányzat és a sportegyesületek együttműködése a település sportjában

- az önkormányzattal kapcsolatot tartó civil szervezetek aránya a településen
- az önkormányzat és a civil szervezetek partnerkapcsolatának jellemzői
- az önkormányzat által kiemelten kezelt egyesületek száma és jellege
- az önkormányzatok és a civil szervezetek között létező szerződéses kapcsolatok száma és jellege
- az önkormányzat sporttal kapcsolatos politikája, írásos dokumentumai
- a sporttal foglalkozó igazgatási egység jellege és helye az önkormányzat szervezetében
- az önkormányzat által működtetett sportlétesítmények száma, ezek aránya az összes sportlétesítményt tekintve
- az önkormányzatok támogatáspolitikája, pályázati rendszere, a támogatott tevékenységek köre
- az önkormányzatok sportpályázat elbírálási gyakorlata

Az önkormányzat szerepe a sportegyesületek tevékenységében

- az önkormányzati támogatás aránya a sportegyesületek bevételein belül
- az önkormányzati támogatás sportegyesületek által igénybe vett formája
- természetbeni támogatás formái
- a sportegyesületek pályázási szokásai

A sportegyesületek részvétele az önkormányzati döntéshozatalban

- a sportegyesületek meghívása érdekegyeztető, döntés-előkészítő fórumokra
- az önkormányzati vezetők és egyéb társadalmi funkciót betöltő vezetők száma a sportegyesületek vezetőségében

Az önkormányzatok esetében rétegzett mintavétel történt. Mivel a sporttal, sportegyesületekkel való kapcsolatrendszer annál nyilvánvalóbb, minél nagyobb egy település, a vizsgálat elsősorban a városokra és kerületekre koncentrált. 23 budapesti kerület és 22 megyei jogú város esetében a teljes mintával dolgoztam. A további városi rangú települések közül véletlenszerű mintavétellel 48 város önkormányzata szerepel a mintában. Átlagos lakosságszámuk kicsit nagyobb, mint az összes város átlaga, de sporttevékenység szempontjából az ötezer fő alatti települések egyáltalán nem jelentősek, márpedig az összes magyar város 16%-a ilyen. A vizsgált városok között mindössze 5 tízezer fő alatti lakosú van.

A kérdőíves felmérés adatainak feldolgozásakor a fővárosi kerületek és a megyei jogú városok mellett a többi 48 város lakosságszámtól függően két csoportot alkot: a 24 ezer fő felettiek és alattiak, az előbbiből 16 város, utóbbiból 32 került a mintába.

Az egyesületi felmérés során 189 sportegyesület került a mintába, néhány kivételtől eltekintve a mintavétel megyei jogú városokban történt. Azért ott, mert a rendkívül heterogén mintából ezen a településtípuson található meg valamennyi fajta a kutatás során öt osztályba sorolt sportegyesületi típus közül. A vizsgálatban azonban a kategorizálás alapján az I. csoportba sorolt klubokról nem készült mintavétel, mivel ezek az egyesületek jelentős eltéréseket mutatnak a másik négy kategóriától.

Az egyesületi kategóriák a következők:

I. A sportegyesület fogalmának hallatán az átlagember azokra a „hagyományos”, híres sportegyesületekre gondol, amelyek a magyar élsport, a nemzetközi sikerek nagy részét adják, sok szakosztállyal, nagy taglétszámmal, a klubot irányító apparátussal. Ezek az egyesületek működésükben sokkal inkább hasonlítanak egy vállalkozáshoz: foglalkoztatottjaik, székházuk, infrastruktúrájuk van, nagy költségvetéssel dolgoznak. Ennek ellenére feltételeik szinte kivétel nélkül elégtelenek, alulfinanszírozottak, a sajtóra figyelve a problémáikról nap mint nap tájékozódunk. Attól függetlenül, hogy a közvélemény számára ők jelentik a sportklub fogalmát, ez a réteg igen szűk, összesen kb. 40-50 ilyen klub van. A sportegyesületek számához képest ez 1%-ot sem jelent. Ezen klubok nagy része Budapesten

található, kevés a több sportágban is jelentős eredményekkel rendelkező klub, inkább egy-egy sportágban műhelyek, illetve utánpótlás-nevelő bázisok vannak.

II. A sportegyesületek következő csoportját azok az általában 1989 előtt létrehozott egyesületek jelentik, amelyek szintén nagy múlttal rendelkeznek, több szakosztállyal, valamelyik sportágukban legalább az országos élvonalba tartozó versenysport tevékenységet végeznek. Fontos jellemzőjük az előző csoporthoz képest, hogy költségvetésük kisebb, ugyanakkor városukban vagy kerületükben a sportéletben olyan jelentős, vezető szereppel bírnak, amely miatt az önkormányzat kiemelt támogatását élvezik. Versenysport tevékenységük mellett általában megjelenik a lakossági szabadidősport szolgáltatás nyújtása, és a legtöbb esetben komoly utánpótlás-nevelő munka folyik – sok esetben az előző kategóriához tartozó klubok viszik el az itt felnevelt tehetségeket. A megyei jogú városok és néhány kerület mellett néhány kisebb, a sport szempontjából jelentős városban találhatóak ilyen klubok, átlagosan 3-4. Számuk országosan 300-350 körülire becsülhető.

III. A harmadik csoportot a tipikusan egy vagy kevés szakosztályos sportklubok alkotják, amelyek általában 1989 után alakultak. Köztük van olyan, amely korábban nagy egyesületből kivált vagy megmaradt szakosztályból vált önálló egyesületté, illetve újonnan alakult, újabb, „divatos” sportág elterjesztésével, népszerűsítésével foglalkozik. Versenysport tevékenységük általában a hazai élvonalnál alacsonyabb osztályokban jelenik meg, sokan szerveznek tanfolyamokat, táborokat, lehetőséget nyújtanak a szabadidős sportra is. Az egyesületek legnagyobb része (kb. 3000-3500) ebbe a kategóriába tartozik.

IV. A negyedik fajta sportegyesület a szabadidős klub. Nem végez versenysport tevékenységet, több sportág üzésére ad lehetőséget, versenyeket, túrákat szervez. Tagságát tekintve vagy egy területre (általában településre) koncentrálódik, vagy egy társadalmi rétegre, korcsoportra, munkahelyi vagy egyéb közösségre. A természetjáró, technikai és tömegsport klubok, lakótelepi egyesületek, életmód klubok tartoznak ide, számuk szintén jelentős, kb. 3000.

V. Diáksport és egyetemi, főiskolai sportegyesületek. Jelenleg 515 Diáksport Egyesület működik (3102 Iskolai Sportkör mellett, amelyek nem jogi személyek), valamint kb. 56 egyetemi vagy főiskolai sportklub.

5. A legfőbb eredmények

A magyar civil társadalom és a sport civil társadalma a rendszerváltás után

A rendszerváltással a magyar civil társadalmon belül megkezdődött a szerkezeti átalakulás; a sportszervezetek aránya a teljes civil szférában folyamatosan csökkenni kezdett. 1989 és 2012 között 36%-ról 12%-ra csökkent az arány.

A sport civil társadalma a rendszerváltás után eltérő utat járt be a magyar civil társadalom fejlődésétől. Ezen belül találunk néhány egyezőséget és különbözőséget is. A sport civil szférája abban hasonlít a magyar civil szféra egészére, hogy van néhány nagy, magas költségvetésű, általában államhoz közeli szervezet, miközben sok a kicsi, kis büdzsével rendelkező, alulról szerveződött civil sportszervezet. Abban is van hasonlóság, hogy a sport civil szervezeteinek egy része ugyanúgy passzív, elhalóban van, mint a teljes civil szférában.

Ettől függetlenül a sportban elmondható, hogy nem egyértelmű növekedés, hanem kettős folyamat zajlott le: egy sokkal erőteljesebb leépülés és egy főként szervezeti átalakulással, fejlődéssel kísért növekedés, amely kisebb hatékonyságú volt, mint ha hasonló mértékű növekedés indult volna meg a valódi sporttevékenységet illetően.

Bár a magyar civil szférában nemzetközi összehasonlításban is kevés a foglalkoztatott, a sportszférában, azon belül a sport civil szférájában ez az arány még kisebb. Ugyanígy kicsi a bérkifizetések aránya, ami egyrészt utal az alacsony foglalkoztatottságra, másrészt a megbízásos, számlás kifizetésekre, valamint a fekete és szürke munkára. Az egyéb személyi kifizetések nagy aránya viszont a sportban közreműködők (játékvezetők, versenybírók stb.) nagy számára utal. A sportra viszont nagyon jellemző az önkéntesség: ebben a tevékenységcsoportban a legmagasabb a kiszámított önkéntes munkanapok száma a teljes szférához képest.

Az önkormányzatok és a civil szervezetek kapcsolata a sportban

Általában és a sportban is a civil szervezetek önkormányzattól érkező támogatása nem túl nagy összegű, mégis a létbiztonságot jelentő forrás. Az önkormányzatok nem mernek határozott prioritásokat megjelölni, inkább szétszórják a civil szervezeteknek járó támogatásokat a „mindenki kapjon valamit” elv mentén. Egyelőre nem bevett gyakorlat a támogatások hatékony elköltésének ellenőrzése.

Az összes önkormányzati támogatás a tevékenységcsoportok alapján a legnagyobb arányban a sport civil szervezeteihez jut. Az egy szervezetre jutó támogatás azonban nem a

sportban a legnagyobb, így a sportra még inkább jellemző, hogy az önkormányzat kis összegekkel támogat sok szervezetet. A támogatások esetében az önkormányzatok jobban preferálják a direkt (természetbeni, közvetlen kifizetéses) támogatást a pénzátadásnál.

A sport és a sport civil szervezeteinek szerepe a település társadalmi életében

A civil szférában a tevékenységcsoportok közül a sport szerepel a legnagyobb arányban a településeken, ha csak a társas nonprofit szervezeteket (elsősorban az egyesületeket) tekintjük, akkor kiemelkedően magas az arányuk.

A sportegyesületi tagság a lehetőségekhez, az egyesületi szférában rejlő potenciálhoz képest alacsony, a sportklubok kevésbé képesek alkalmazkodni a lakossági igényekhez (leginkább az új, feltörekvő egyesületek és a szabadidősport egyesületek figyelnek erre oda). Kevés a több tevékenységet integráló sportegyesület, pedig a szabadidősport nagyon jól kombinálható egyéb szabadidős tevékenységekkel.

Az önkormányzatok és a sportegyesületek együttműködése a település sportjában

Az önkormányzatok és a sportegyesületek között szoros, élő kapcsolat van, bizonyos esetekben nem egészséges összefonódások is vannak. A kapcsolatfelvételben az önkormányzat aktív kezdeményező, a sportegyesületek a saját érdekeik mentén foglalkoznak az önkormányzattal. Az állami szervvel szembeni természetesnek mondható ellenérzés mellett a legtöbb egyesület felismeri az együttműködés komplex hasznát.

A településeken szinte mindenhol létezik jelentősebb tevékenységet folytató egyesület, amelyet az önkormányzat támogatás és együttműködés szempontjából kiemelten kezel. Ezek a klubok általában a hagyományos, régi nagy városi egyesületek utódai, kiemelt státuszukat egyértelműen az átlagosnál nagyobb önkormányzati támogatáson lehet lemérni. Ezek a klubok elsősorban a település elit sportját jelenítik meg, vagy az utánpótlás-neveléshez kapcsolódnak (pl. sok a sportiskola mellett működő kiemelt klub).

A sportban a támogatások, az egyesületi tevékenység ellenőrzése főként személyes kapcsolatokon keresztül történik. Az önkormányzati támogatások esetében sokkal jobban megoldott az ellenőrzés, mint a központi sport célú pályázatok esetében.

A vidéki városok számára várospolitikai érdek a sikeres sportágak, magas színvonalú versenysport (főleg a csapatsportágak) támogatása. Ilyen fajta lokálpatriotizmus Budapesten nem tapasztalható, ezt a fővárosi nagy sportegyesületek meg is érzik.

Az önkormányzatok szerepe a sportegyesületek tevékenységében

A kis egyesületek számára az önkormányzati támogatás létszükségletet jelent, még akkor is, ha az kis összegű. A nagyobb egyesületek esetében az önkormányzati támogatás kiesése nem jelentene működésképtelenséget, mégis nagyon fontos a számukra, mert a bevételi típusok közül ez a legbiztosabb, valamint jelentősége van az egyéb bevételek megszerzésekor is.

Kevés egyesület birtokol sportlétesítményt, s azok is kis költségűeket. Kevés klubnál jelentkezik az üzemeltetésre átadott önkormányzati létesítmény is, csak nagy egyesületeknél jellemző.

A sportegyesületek részvétele az önkormányzati döntéshozatalban

Szinte valamennyi önkormányzat bevonja a döntés-előkészítésbe a sportegyesületeket, de inkább csak a jelentősebbeket. A bekapcsolódásra, hozzászólásra elvileg minden egyesületnek megvan a lehetősége, de csak egy részük él vele, főleg a nagyobb és az önkormányzati támogatással nagyobb mértékben élők.

6. Javaslatok

A sportegyesületi tevékenységet jobban a lakosságra kellene szabni: korosztály, nem, lakókörnyezet szerint. A lakosság olyan rétegei nem sportolnak rendszeresen, amelyekben meglenne az igény (pl. felnőtt nők, anyák, rájuk szabott tornát szívesen végeznének, idősebbek könnyebb kirándulást, a fiatalok vízitúrákat, kalandosabb sportokat próbálnának ki.) Ezt úgy is lehet szervezni, hogy meglévő, nem sportra alakult klubok (pl. nyugdíjas klub, egyéb szabadidős klub) számára sportolási lehetőséget kínálni, együttműködni velük.

A lakossági sport tekintetében egyszerű, könnyen űzhető sportágakra kellene koncentrálni: kosárlabda, streetball, asztalitenisz, tenisz, tekézés, sportjátékok, természetjárás, folyók, tavak közelében túrahajózás. Különböző sportjátékokat lehet szervezni, illetve nehezebb, eszközigényesebb sportokat kipróbáltatni, bemutatni. Az aktív tevékenységek mellett fontos egy település életében a látnivaló, a bemutatott, nézhető, látványos sporttevékenység.

A sportban nagy arányban jelenlévő önkéntességi lehetőséget a pályázatoknál ki kell használni, tovább kell erősíteni. Ugyanakkor fontos a foglalkoztatottsági arány növelése is, a

folyamatos szervező munka fejlesztése, a fiatalok sport területén való munkához segítése, ezáltal a civil szervezeti munka hatékonyságának növelése.

A sportban meglévő egyesület-szövetség-ernyőszervezet rendszert a versenyrendszeren túl egyéb tevékenységekben (közös pályázatok, együttműködés) is ki kellene használni.

Az a helyes önkormányzati politika, ha a sportélet támogatása mellett a sportegyesületek önállóságát, öntevékenységet ösztönzi, erősíti az önkormányzat. Ezt koncepcionális támogatási politika mentén lehet megvalósítani (pl. a támogatást az önkormányzat a saját bevétel függvényében állapítja meg), információval, képzésekkel segítve a klubokat.

Az önkormányzati-sportegyesületi együttműködést pályázatok, közös fejlesztési koncepció mentén lehetne erősíteni.

Az önkormányzatnak legyen koncepciója, kiszámítható, hosszú távú támogatáspolitikája – a sportegyesületek nagymértékben függenek tőle, a biztonságos működésükhöz elengedhetetlen, hogy előre lássák a lehetőségeket.

Az egyesületeknek is érdemes felépített programelemekben gondolkozniuk, mivel a különböző egyéb források bevonásának lehetőségét ezek mentén könnyen meg tudják határozni. Erősíteni kell a saját tevékenységet, ezáltal növelni a saját bevételeket is, mert az önkormányzati mellett az a másik biztos forrás, s a jó működés esetén azzal is túl lehet élni, ha az önkormányzati támogatás csökken.

A döntés-előkészítési folyamat hatékonyabb lehet, ha ad hoc esetekben, konkrét kérdéskör kapcsán hívják össze az érintett sport civil szervezeteket (illetve azok szakértő delegáltjait), amelynek működését egy jól felépített információs rendszer biztosítja. Emellett elengedhetetlen a döntéshozatali fórumok ülésein való részvétel, a szakmai anyagok véleményeztetése is. Nemcsak sportszakmailag fontos ez, hanem a demokrácia, érdekegyeztetés „tanulási folyamatában” is.